

Narastajúci odpor

O globálnych problémoch agresívne expandujúceho poľnohospodárstva sa natočilo v posledných rokoch veľa kvalitných filmov. Film **Narastajúci odpor** je iný, pretože v ňom nejde len o škandál, ale najmä o ľudí, ktorí s ním žijú. V grandióznych obrazoch rozprávajú švajčiarski filmoví tvorcovia Bettina Borgfeld a David Bernet v dokumente švajčiarsko-nemeckej koprodukcii o produkcii sóje v Paraguaji. Film im vyniesol Hlavnú cenu Envirofilmu 2013.

Drobní roľníci – campesinos – sa v Paraguaji bránia proti zneužívaniu pôdy monokultúrnymi plodinami a jedovatými postrekmi. Obidvom filmárom sa podarilo majstrovské dieło. Z problému urobili zaujímavý príbeh, ktorý „chytí za srdce“ a osloví publikum. Ukazuje ľudskú stránku katastrofy, za ktorú sme zodpovední všetci. Našou chamtivosťou a vierou v neobmedzený rozvoj. Ide o zodpovednosť, o uvedomenie si toho, čo nám príroda daruje a ako my narábame s týmito darmi; o morálku a koniec bezhraničnosti v jej využívaní a zneužívaní. Snáď je príroda oveľa silnejšia, ako si my ľudia vieme predstaviť. Génovo zmanipulované rastliny strácajú svoje vypestované vlastnosti. Príroda sa bráni. Režisérke filmu Bettine Borgfeld sme položili niekoľko otázok.

Očakávali ste, že film Narastajúci odpor vám prinesie takýto úspech?

Nie. Päť rokov sme pracovali na filme, od prvého napísaného slova až po premiéru. Práca bola veľmi intenzívna, mysleli sme len na film. Nemala som žiadne očakávania, vôbec som nerozmýšľala, čo bude po dokončení filmu. Ale úspech nás teší neskutočne, najmä preto, že z neho povstala podpora pre Geronima a jeho spoluobčanov v Paraguaji. Drobní roľníci sú príliš chudobní, aby si zaplatili právnych zástupcov, ktorí by presadzovali ich práva. Na základe úspechu filmu sme ich mohli finančne podporiť, aby si kúpili nákladné auto. Takto môžu predávať svoje produkty do vzdialenejších okolitých miest. Plánujeme mobilné kino a ďalšiu pomoc na rozvoj ich ekologického poľnohospodárstva.

Prečo ste si vybrali práve tento problém na sfilmovanie?

Poradie bolo také, že som sa čosi o tomto dozvedela a definovala som to ako problematiku, o ktorej treba rozprávať. Poľnohospodárstvo je obrovsky dôležité, plochy našej Zeme sú ohrozené a myslím, že je najvyšší čas prediskutovať niektoré mechanizmy moderného poľnohospodárstva a ich globálne súvislosti. V Paraguaji pri pestovaní sóje vidíme to, čo platí aj v iných krajinách pre kukuricu, ryžu a ostatné, na burze zapísané osivá. Rozšírenie použitia týchto osív nezmiernuje hlad chudobného obyvateľstva, ale naopak, ešte viac prehľbuje ich chudobu, pretože ohrozuje existenciu drobných roľníkov typu Geronima. Títo sú potláčani veľkostatkami, pôda dražie a je znehodnocovaná masívnym používaním glyfosátov. Keď majú drobní roľníci prístup k osivám a vode, vyprodukujú na štvorcový meter viac kalórií ako pri monokultúrach. Nad týmto by sme sa mali zamyslieť.

Film rozpráva o mnohých problémoch, ktoré súvisia s pestovaním sóje. Ktoré považujete za najzávažnejšie?

Sója je dôležitá najmä pre lacnú produkciu mäsa. Ale nechcela by som tento kruh zúžiť na jednu časť. Sú tu vzájomné súvislosti, o ktorých treba premýšľať. Poľnohospodárstvo sústreďuje svoju produkciu a výskum na to, čo sa dá dobre predávať. Vedec vo filme na jednom mieste hovorí, že je sklamaný tým, že sója „vyvinula odpor“. Skutočne chcel znížiť nasadenie chémie, udržateľnosť mu leží na srdci. Roľníci pestujú sóju vždy znovu, pretože chcú zarábať peniaze. A pretože je po nej dopyt. Mnohí sú dokonca hrdí na to, ako veľa vyprodukujú. A chovatelia prasiat hovoria, že musia kupovať sóju, lebo inak

Veľkostatelia sóje sú hrdí na svoju úrodu

Drobní roľníci prichádzajú o svoju pôdu – zdroj obživy – a mnohí aj o strechu nad hlavou

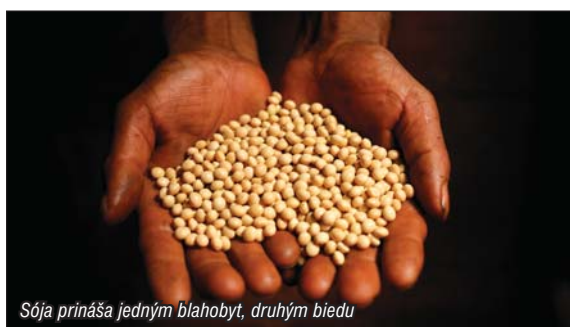
K stretu medzi poľciou, brániacou záujmy veľkostatkov, a campesinos došlo priamo na sójových poliach

Geronimo Arevalos – líder v boji za práva campesinos – drobných farmárov

Paraguajskí roľníci sa búrka, organizovaný odpor narastá

Sója prináša jedným blahobyt, druhým biedu

by bolo ich mäso drahšie a oni by neboli konkurencieschopní. Na konci je spotrebiteľ v obchode. Má vysokú morálku a nechce toto podporovať, ale potom sa pozrie na cenu, do svojej peňaženky a kúpi to. Na konci je jasné, že každý z nás prispieva k tomu, ako to vo svete vyzerá.

Ako dlho trvalo natáčanie filmu?

Natáčali sme viac ako pol roka, trikrát po jednom mesiaci sme boli v Paraguaji. Prvý mesiac mal byť výsev, druhý intenzívne postrekovanie a tretí čas žatvy. Išlo to trochu inak. Náš protagonista v prvej fáze kvôli nepokojom nesial.

Boli ľudia ochotní vystupovať vo filme?

Áno. Všetkým protagonistom sme vysvetlili, že záleží na motive každého jednotlivého člena. Hovorili sme so všetkými zúčastnenými stranami nielen s drobnými roľníkmi. Všetci to akceptovali.

Zmenilo sa niečo na situácii v Paraguaji?

Situácia drobných roľníkov sa ešte viac zhoršila. Mnohí boli sklamaní z prezidenta Luga, ktorý neurobil nič, aby dodržal svoje sľuby. Mohol niečo zmeniť na postavení týchto roľníkov, najmä v oblasti vzdelávania a medicíny. Došlo k mnohým a veľkým kompromisom. V júni 2012 ho zosadila pravica v parlamente. Sójové pole, obsadené drobnými roľníkmi, uvoľnili – ako sme to ukázali vo filme – za eskalácie polície, pričom pri zásahu vznikli obeť na životoch na oboch stranách v dvojčíferných číslach. Prezidentovi sa vyčítalo, že teroristov pridhol podporoval. Za jeho vlády sa akt odporu posudzoval ako protiústavný a hrozili kruté tresty. Túto jar boli voľby, ktoré dopadli v prospech starej pravice. Teraz je odpor takmer udusený, Geronimo a jeho ľudia hľadajú politické cesty. Dúfajú, že ľavica by v nasledujúcich rokoch mohla zosilnieť a v najbližších voľbách by mohla mať šancu. Pre našich protagonistov sa situácia zmenila vďaka podpore z Nemecka a ceny, ktorú získal Geronimo Arevalos. Bolo to v Haagu na festivale Movies that Matter. Geronimo získal spolu s protagonistami Zlatého motýľa – cenu, ktorá ho uctieva ako bojovníka za ľudské práva. Potom sme spolu s Geronimom cestovali po Nemecku, druhá cesta nasledovala na jeseň. Pre nás to bolo veľmi pekné, mať doma Geronima ako hosťa a solidarita, ktorú zažil, znamená pre neho a jeho boj veľmi veľa.

Všetko ste natáčali sami? Napríklad aj demonštráciu?

Okrem asi 30 sekúnd sme všetko točili sami. Sú to televízne zábery eskalácie, ktoré roľník Antonio pozerá v TV. Tie sme dostali od jednej televíznej stanice v Paraguaji. Predtým sme demonštráciu natáčali sami, zábery sú použité vo filme. Keď sme boli u Antonia na vidieku, zasiahla polícia počas demonštrácie obzvlášť tvrdo, to sú zábery, ktoré nie sú naše a použili sme ich vo filme.

Zažili ste počas natáčania aj nebezpečné situácie?

Nie. Pripravili sme sa aj na takéto situácie a boli sme rozhodnutí, že len čo sa začne strieľať alebo to bude nebezpečné, pôjdeme preč a neskôr zdokumentujeme udalosti. Našťastie k tomu nedošlo.

Iveta Lanáková

Hlavná cena Envirofilmu 2013

Narastajúci odpor

Nemecko, Švajčiarsko
réžia: Bettina Borgfeld, David Bernet
kamera: Marcus Winterbauer, Boerres Weiffenbach, dĺžka filmu: 84 minút

Dokumentárny film o boji campesinos, drobných farmárov, v Paraguaji proti stále agresívnejšie sa rozširujúcej výrobe genetickej sóje v krajine. Na základe tohto konfliktu film ukazuje celkový vplyv, ktorý má využívanie najmodernejšieho genetického inžinierstva v 21. storočí na ľudí a prírodu. Podobenstvo o potlačení života, o ľuďoch, rozmanitosti rastlín a kultúr, o tom, ako vzniká odpor tak v ľuďoch, ako aj v prírode.

David Bernet, Bettina Borgfeld